

Vlaams
Parlement

ingediend op **1169** (2016-2017) – Nr. 1
16 mei 2017 (2016-2017)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Wonen, Armoedebeleid en Gelijke Kansen
uitgebracht door Marc Hendrickx en An Moerenhout

over het advies Kinderen en Huisvesting

Samenstelling van de Commissie voor Wonen, Armoedebeloid en Gelijke Kansen:

Voorzitter: Lorin Parys.

Vaste leden:

Björn Anseeuw, Piet De Bruyn, Jelle Engelbosch, Marc Hendrickx, Lorin Parys, Tine van der Vloet;
An Christiaens, Dirk de Kort, Katrien Partyka, Valerie Taeldeman;
Gweny De Vroe, Mercedes Van Volcem;
Michèle Hostekint, Bart Van Malderen;
An Moerenhout.

Plaatsvervangers:

Ingeborg De Meulemeester, Lies Jans, Kathleen Krekels, Elke Sleurs, Nadia Sminate,
Herman Wynants;
Griet Coppé, Michel Doomst, Cindy Franssen, Katrien Schryvers;
Ann Brussee, Freya Saeys;
Bert Moyaers, Els Robeyns;
Elke Van den Brandt.

Toegevoegde leden:

Guy D'haeseleer;
Christian Van Eyken.

Documenten in het dossier:

42 (2016-2017) – Nr. 4: Verslag namens de Commissie voor Wonen, Armoedebeloid en Gelijke Kansen
over het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat 2015-2016

INHOUD

1. Toelichting van het advies Kinderen en Huisvesting	4
1.1. Het kind op de voorgrond.....	4
1.2. De invloed van kwaliteitsvol en betaalbaar wonen op het welzijn van kinderen.....	4
1.3. Wijzigende gezinsvormen en het Vlaamse woonbeleid	5
1.4. Het belang van de woonomgeving voor het welzijn van kinderen	5
2. Vragen van de commissieleden	7
3. Antwoorden van de Vlaamse Woonraad.....	7
Bijlage: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be : Kinderen en Huisvesting, advies van de Vlaamse Woonraad in samenwerking met het Kinderrechten- commissariaat.	

De Commissie voor Wonen, Armoedebeloid en Gelijke Kansen organiseerde op 20 april 2017 een gedachtewisseling met de Vlaamse Woonraad en het Kinderrechten-commissariaat (KRC) over hun advies Kinderen en Huisvesting.

Het advies is raadpleegbaar op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichting van het advies Kinderen en Huisvesting

1.1. Het kind op de voorgrond

Bernard Hubeau, voorzitter van de Vlaamse Woonraad, wijst erop dat het advies Kinderen en Huisvesting werd uitgebracht in samenwerking met het Kinderrechten-commissariaat. Een samenwerking tussen verschillende instellingen die aan eenzelfde thema werken is verrijkend en vergroot tegelijkertijd het draagvlak van een advies.

Kinderen groeien op in diverse woonsituaties. Daardoor zijn ze een belangrijke gebruikersgroep van het woningpatrimonium en van de woonomgeving. De Vlaamse Woonraad focust in zijn advies vooral op het perspectief van het kind. Vanuit een theoretische visie werd gekeken naar de impact van woonkenmerken op de ontwikkeling van kinderen. Het advies presenteert een aantal onderzoeksresultaten, de knelpunten en de bijbehorende beleidssuggesties.

1.2. De invloed van kwaliteitsvol en betaalbaar wonen op het welzijn van kinderen

Het advies gaat eerst in op de invloed van kwaliteitsvol en betaalbaar wonen op het welzijn van kinderen en baseert zich op het onderzoek over European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) en onderzoeksgegevens uit Noord-Amerika en de Europese Unie. Daarnaast is er het Grote Woononderzoek van het Steunpunt Wonen van 2013, over de globale toestand van het woningpatrimonium (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 337/1).

Er blijkt een duidelijk verband te zijn tussen de woonkwaliteit en de ontwikkeling van een kind. Een gebrekkige woonkwaliteit is een bron van stress. Frequentie verhuiskbewegingen hebben een negatieve impact op de ontwikkeling van kinderen door de krimp van het sociale netwerk. Betaalbaarheidsproblemen kunnen een rem zijn op de ontwikkeling van kinderen, maar dit is niet altijd het geval. Zo kan het voordeel om in een betere woning of buurt te wonen bijvoorbeeld doorwegen, ook al spendeert men daardoor een groter deel van het inkomen aan wonen. Zes percent van de kinderen groeit op in een gezin met een woonquote van meer dan veertig percent. Dat betekent dat meer dan veertig percent van het inkomen gebruikt wordt voor wonen. Dan gaat het niet alleen om de huur of de afbetaling, maar ook over de bijbehorende onkosten. Een kwart van de eenoudergezinnen heeft een woonquote van meer dan veertig percent. Het eigendomsstatuut blijkt geen impact te hebben op het welzijn van kinderen. 260.000 kinderen – een kind op vijf – hebben te maken met een of andere vorm van woningdeprivatie. Het kan gaan over het ontbreken van basiscomfort zoals gebrekkig sanitair, of over structurele problemen zoals vocht en schimmel. Bij kansarmen zou het gaan om een op de drie kinderen.

Om het woningkwaliteitsbeleid te verbeteren, dient men bij de normzetting van de woningkwaliteit vooral rekening te houden met gebreken die extra belastend zijn voor kinderen. De woningkwaliteit wordt gemonitord in een technisch verslag, met een puntensysteem. Naast de Vlaamse Woonraad suggereert ook het Steunpunt Wonen om meer gewicht toe te kennen aan gebreken die een gevaar betekenen voor kinderen zoals vocht, een gebrek aan valpreventie en

lage stopcontacten. Ook een goede signaalfunctie is noodzakelijk. Eerst moet men proberen om op een niet-sanctionerende manier op te treden. Daarna pas moeten de bevoegde instanties zoals de Vlaamse Wooninspectie optreden. De Vlaamse Woonraad is voorstander van een discretionaire bevoegdheid van de burgemeester in geval van kwetsbare bewoners. Dat betekent niet dat er absolute willekeur kan heersen. In een rechtsstaat moet er ook voor afwijkingen, bijvoorbeeld vanuit kindperspectief, een zekere normering zijn. Daarom wordt voorgesteld om de sterke objectbenadering van het woningkwaliteitsbeleid te koppelen aan een subjectgerichte benadering die rekening houdt met de mogelijke bewoners. De Vlaamse Woonraad vraagt ook extra aandacht voor de herhuisvesting van gezinnen na een uithuiszetting.

Het ondersteuningsbeleid van inkomenszwakke huishoudens blijft heel belangrijk. Bij de subsidiëring is er echter meer maatwerk nodig. Het werken met referentiebudgetten per gezinstype kan daarvoor een goede en geobjectiveerde methode zijn. Die referentiebudgetten concretiseren wat men minstens nodig heeft om gezond te leven. Daarbij gaat het om verschillende basisbehoeften zoals gezonde voeding, adequate huisvesting, toegankelijke gezondheidszorg, persoonlijke verzorging, kleding en rust. Het rapport bevat een tabel die de referentiebudgetten toelicht. Ook met preventieve woonbegeleiding kan men goede resultaten bereiken. Het is echter heel intensief werk. Een voltijdse woonbegeleider begeleidt blijkbaar slechts vijf of zes gezinnen. Momenteel gebeurt de woonbegeleiding op projectbasis, maar dat zou structureel ingebed kunnen worden.

1.3. Wijzigende gezinsvormen en het Vlaamse woonbeleid

Het boek van onder meer Dirk Luyten 'De sleutel past niet meer op elke deur' bevat een aantal goede voorstellen voor de diverse gezinsvormen. In de periode 2011-2015 is het aantal kandidaat-huurders duidelijk toegenomen. In twee derden van de gevallen gaat het om een klein gezin met maximaal twee personen: alleenstaanden, eenoudergezinnen of koppels zonder kinderen. Er is ook een relatief sterke toename van de gezinnen met meer dan vijf leden. Het globale aanbod van woningen neemt toe. Voor de entiteiten met een of twee slaapkamers kan het aanbod de vraag nog volgen. Het aantal woningen met vier slaapkamers neemt echter af. Hier kan het aanbod de toegenomen vraag niet meer volgen. Het aanbod van woningen is sowieso minder elastisch dan de vraag.

De Vlaamse Woonraad vraagt bijkomende aandacht voor grote gezinnen. In dat verband is het ook belangrijk om onderbezetting tegen te gaan. Momenteel is dat het geval in tien percent van de woonentiteiten. De afstemming van vraag en aanbod dient te gebeuren op lokaal vlak. De rationele bezettingsnorm biedt een rationele koppeling tussen het aantal kinderen en het aantal slaapkamers. Die norm mag echter geen bijkomende drempel worden voor nieuwe gezinsvormen. Kwetsbare alleenstaande jongeren verdienen een specifiek aanbod zoals cohousing of andere vormen van samenhuizen. Juridische normen mogen geen obstakel zijn voor de maatschappelijke evolutie. Er wordt in het algemeen ook meer aandacht gevraagd voor het kindperspectief in de regelgeving van de sociale huur.

1.4. Het belang van de woonomgeving voor het welzijn van kinderen

Bruno Vanobbergen benadrukt het belang van de bredere woonomgeving op het welzijn van kinderen. Daarover bestaat heel wat interessant onderzoek, dat zal worden toegelicht. Bruno Vanobbergen wenst af te sluiten met beleidssuggesties.

Er is het onderzoek van het internationaal netwerk 'Child in the City' dat bestaat in verschillende landen. In Vlaanderen is er heel wat expertise ontwikkeld door het onderzoekscentrum Kind en Samenleving en door de onderzoeksgroep rond Sven De Visscher aan de Universiteit Gent. Het Kinderrechtencommissariaat is lid van de jury rond het label 'Kindvriendelijke steden en gemeenten'. Ook daar komt de relatie tussen de woonomgeving en het welzijn van kinderen geregeld aan bod.

Onderzoek leert ons dat de relatie tussen de woonomgeving en het welzijn van kinderen een wederzijdse relatie is: de buurt heeft een impact op kinderen, maar kinderen hebben ook een impact op de buurt. Daarnaast wordt vastgesteld dat de aandacht voor het kindperspectief ook het perspectief van volwassenen en andere kwetsbare gebruikers van de publieke ruimte omhelst.

Mensen bekijken hun buurt vanuit verschillende perspectieven. De literatuur ziet vier mogelijke dimensies: veiligheid, sociale contacten, de nabijheid van voorzieningen en infrastructuur. Er is een duidelijke samenhang tussen die dimensies. De aard van de woningen heeft bijvoorbeeld een impact op de sociale relaties. Die dimensies komen ook terug bij kinderen. Het onderzoek van Kind en Samenleving, in functie van de stadsmonitor, toont aan dat kinderen een duidelijke mening hebben over hun buurt, waarmee ze zich ook sterk identificeren. Voor hen is het vooral belangrijk wie ze in de buurt kunnen ontmoeten en wat ze er mogen doen.

Anderzijds wijst de literatuur ook op verschillen tussen kinderen en volwassenen. Jonge kinderen zijn bijvoorbeeld veel kwetsbaarder voor luchtvervuiling en voor een gebrek aan verkeersveiligheid. Kinderen beleven hun buurt op een andere manier: 'young people relate to the world through their bodies and their senses'. Dit wil zeggen dat kinderen via hun lichaam betekenis geven aan hun omgeving. Ze springen op de stoep en eraf, rennen, huppelen, zwieren rond een paal enzovoort.

Een kindvriendelijke woonomgeving komt tegemoet aan beide zienswijzen. Een kindvriendelijke omgeving is volwassen- én kindvriendelijk. Vertaald naar het beleid betekent dit dat kindvriendelijkheid niet enkel een uitdaging vormt voor jeugdbeleid maar ook voor woon- en ruimtebeleid.

Daarnaast zijn ook de zogenaamde kleine ontmoetingen heel belangrijk voor een buurt. In de literatuur wordt dat omschreven met de term publieke familiariteit. Onderzoek toont aan dat deze kleine ontmoetingen op verschillende manieren kunnen gestimuleerd worden. Bijvoorbeeld via samenlevingsprojecten, maar ook de vormgeving van parken kan zorgen voor een grotere verbondenheid. Het feit dat mensen vertrouwd zijn met elkaar zorgt ervoor dat conflicten minder snel een kans krijgen.

Een derde conclusie die het KRC op basis van onderzoek trekt, is dat een kindvriendelijke woonomgeving een expliciete en een impliciete aanpak vergt. Men moet specifieke plekken creëren voor kinderen en jongeren. Kinderen moeten zich ruimtes kunnen toe-eigenen. Een speelplein of een skatepark is belangrijk. Anderzijds moet men blijven onderzoeken hoe men de kansen van kinderen en jongeren als medegebruiker van de bredere publieke ruimte kan versterken.

Op basis van de literatuur worden volgende beleidssuggesties meegegeven. Vooreerst omvat het recht op wonen niet alleen de woning, maar ook de woonomgeving. De belendende beleidsvelden moeten mee worden opgenomen in het woonverhaal. Dat is een van de zeven beleidsprioriteiten binnen de langetermijnstrategie voor Vlaanderen 2050. De kinderen moeten worden

betrokken bij het opmaken van een kindvriendelijke woonomgeving. In Temse heeft men kinderen betrokken bij het plan om samen met de groendienst meer groen te realiseren in de gemeente. Dat heeft tot mooie resultaten geleid.

Een kindvriendelijke omgeving is eigenlijk een vriendelijke omgeving voor iedereen. Als men werk maakt van kind- en speelweefsel, dan legt men een link tussen wonen en mobiliteit. Het label 'Kindvriendelijke stad of gemeente' kan een enorme motor zijn om een kindvriendelijke woonomgeving te bouwen.

2. Vragen van de commissieleden

Katrien Partyka informeert of er ingrepen mogelijk zijn die geen decretale aanpassingen vergen. Op lokaal vlak is er weinig knowhow rond de inrichting van het openbaar domein. Als men een integrale aanpak wil hanteren, die ook rekening houdt met de wensen van kinderen, dan wordt men met veel onbegrip geconfronteerd. Waarom kan dat in het buitenland wel en in Vlaanderen niet? Misschien heeft het te maken met versnippering door te kleine gemeenten?

Waarom is er een apart label voor kindvriendelijke gemeente? Iedere woonomgeving zou kindvriendelijk moeten zijn. Voor cultuur en jeugdwerk is er een decretale verplichting tot het organiseren van inspraak. Waarom zou dat niet mogelijk zijn voor het openbaar domein? Misschien moet de commissie, bevoegd voor Ruimtelijke Ordening, zich daar eens over buigen.

Marc Hendrickx merkt op dat elke buurt evolueert. Op een bepaald ogenblik wonen er in een wijk veel jonge gezinnen. Die kinderen worden echter groot en dan is er een andere aanpak nodig. Hoe kan men daarmee rekening houden als men de gezinnen betreft bij het uitbouwen van de publieke ruimte?

Bart Van Malderen bespeurt in het betoog van Katrien Partyka een top-down-benadering waarbij experts moeten vertellen wat er in een buurt nodig is. Het sleutelwoord is echter participatie. De voorbije jaren heeft men, bij de herinrichting van de publieke ruimte, ervaring opgedaan met participatie van volwassenen. Maar men heeft nog onvoldoende de reflex om daarbij ook kinderen en jongeren te betrekken. Dat is mogelijk, al vergt het een andere methodiek. Uit eigen ervaring weet hij dat dit kwantificeerbare resultaten oplevert. Universalisme in ontwerp is een belangrijke kwaliteit van een goed ingerichte publieke ruimte. Dat is momenteel nog geen algemene reflex, maar dat kan evolueren.

An Moerenhout vindt het advies Kinderen en Huisvesting vrij volledig. Bernard Hubeau had het over een mogelijke differentiatie om tegemoet te komen aan de problematiek van eenoudergezinnen. Ziet hij nog andere mogelijke maatregelen dan de huursubsidie en de preventieve woonbegeleiding?

3. Antwoorden van de Vlaamse Woonraad

Bernard Hubeau deelt mee dat het lopende onderzoek twee sporen volgt. Binnen de huidige regelgeving probeert men een tool uit te werken om op een goede manier om te gaan met het beleid rond de woningkwaliteit. Daarnaast onderzoekt men waar de regelgeving moet worden aangepast. Het zou bijvoorbeeld goed zijn om te evolueren van het huidige beleid, dat gericht is op de individuele woning, naar een meer collectieve aanpak, onder meer op het vlak van renovatie, zoals de bouwblokrenovatie die nu al bestaat in bepaalde grotere steden. Dat vergt wel een aantal juridische aanpassingen.

Ook de herhuisvesting blijft een probleem. Men kan proberen om de uithuiszettingen zoveel mogelijk te vermijden, maar dat lukt niet altijd. De experimenten

van de Vlaamse overheid hebben tot nog toe niet geleid tot echte vernieuwing. Woningkwaliteitsnormen hebben een object- en een subjectdimensie. Als men de lat te laag legt, gaat het niet meer om waardig wonen. Als men ze te hoog legt, sluit men mensen uit. Dat is een moeilijk evenwicht.

An Moerenhout informeerde naar een vorm van gedifferentieerd bouwen om tegemoet te komen aan de problematiek van eenoudergezinnen. Bij het bouwen gaat men vaak uit van een standaard, al gaat een gebouw een lange tijd en dus vaak over verschillende generaties mee. Daarom is het soms moeilijk om in te spelen op maatschappelijke trends. De markt is momenteel heel actief rond vernieuwende woonvormen. De overheid dient een rol te spelen voor die bevolkingsgroepen die het niet op eigen kracht kunnen.

Pol Vandamme, secretaris van de Vlaamse Woonraad, herinnert aan de discussie over het moratorium op uithuiszettingen van gezinnen met kinderen gedurende de winterperiode. Daarbij gingen stemmen op om geen moratorium in te voeren, maar om zich te houden aan de huidige situatie, waarbinnen de vrederechter een discretionaire bevoegdheid heeft om dat te beoordelen. Een structurele verankering in de wetgeving zou er kunnen toe leiden dat de huurder zich installeert in de bestaande situatie waarbij er geen huur wordt betaald. Ook binnen de Vlaamse Woonraad werd die discussie gevoerd.

De subjectgerichte benadering is een gevoelig punt. Op dit ogenblik wordt bij de kwaliteitsbewaking een objectgerichte benadering gehanteerd. De Vlaamse Woonraad wil deze situatie graag behouden. Als er kwetsbare personen betrokken zijn, zoals ouderen of kinderen, zou men wel moeten onderzoeken of die objectgerichte benadering de enig mogelijke is. Misschien moet men dan aan de burgemeester de discretionaire bevoegdheid geven om sneller op te treden. Dat impliceert wel een wijziging van de Vlaamse Wooncode. De huidige benadering is wellicht te eenzijdig objectgericht, behalve misschien voor de seizoenarbeiders, maar dat is een andere discussie.

Lorin PARYS,
voorzitter

Marc HENDRICKX
An MOERENHOUT,
verslaggevers